

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

מוצש"ק פ' בא, יו"ד שבט, ה'תשל"ג

חלק ג – יוצא-לאור לש"פ שמות, כ"א טבת, ה'תש"פ

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

ר' אברהם ב"ר יהודה ז"ל

נפטר י"ט טבת ה'תשע"א

מרת חי' פרחת בת ר' מכלוף ז"ל

נפטרה י"ב ניסן ה'תשע"ה

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות צאצאיהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

למשפחת אַלמקייס

ב

בי"ה, ד' שבט תשי"ט
ברוקלין

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ה טבת,

במ"ש אודות המשרה, מובן בכלל, ובפרט בימינו אלה, שאין עוזבים ענין של פרנסה מקודם שמכניס דבר המתאים עכ"פ בהשערה קרובה לודאי,

ובמ"ש אודות היחסים וכו', הרי אין לך אדם שאינו מקבל השפעה, ויש למצוא אלו הקרובים וידידים של הני"ל, ועל ידם להשפיע עליו בכיוון הרצוי.

לפלא שאינו מזכיר על דבר שיעוריו בלימוד תוה"ק שהרי זה הצנור והכלי לקבלת ברכות השי"ת, ותקותי חזקה שמוסיף בשיעורים אלו ובכלל בעניני יהדות, שהרי נצטוינו להעלות בקדש.

ואחרון חביב ע"ד הבשורה טובה מפדיון הבן, ויהי רצון שתכ"י יבשר טוב בטוב הנראה והנגלה בעניניו וגם מעסקנותו בהחזקת היהדות בכלל ובעניני החסידות בפרט.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נב. בודאי ישתתף בהתועדות דיום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל ביו"ד שבט הבע"ל. ויהי רצון שיהי רישומה ניכר על כל השנה כולה.

ב

נצטוינו להעלות בקדש: ברכות כה, א. וש"נ.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ שמות, כ"א טבת הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי מהתועדות מוצש"ק פ' בא, יו"ד שבט, ה'תשל"ג, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ ויגש, חלק שני לש"פ ויחי, המשך ההתועדות י"ל אי"ה בשבועות הקרובים).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכניס עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

טו טבת, ה'תש"פ,

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע,

ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2020 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5780 • 2020

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

ע"י משיח צדקנו, שאז יאמרו כל בני" את ה"שיר חדש" להוי', ובקרוב ממש.

כד. (ואח"כ אמר):

כיון שדובר אודות היהודים שבאו ממדינה היא — ינגנו עתה ניגון שמנגנים שם. (והוסיף:) ישנם כאלו שמכירים אותם ניגונים — שינגנו כולם יחד, או שאחד יתחיל וכולם יעזרו לו.

[אחד מהעולים מרוסי' התחיל לנגן את הניגון "וּוּאָדַע מי ני אוטונאַים כו", ואח"כ ניגן את הניגון "עך טי זימלאַק .. סלוזשבא יעווריסקאַיא".]

* * *

(95) ראה קידושין מ, סע"א ואילך. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

הוספה

א

בי"ה. ב' ניסן תשי"ד
ברוקלין

האברך שלום דובער שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתנו למלאת לו חיי שנה.

הנה יה"ר מהשי"ת שיוסיף אומץ בלימוד בתורת הנגלה ובתורת החסידות. וכבר נתבאר בכ"מ שאין זה סתירה כלל לשמירת הבריאות, ואדרבה. ועיין ג"כ במאמר יו"ד שבט תשי"ג. והשי"ת יזכה ויצליחו להיות חסיד יר"ש ולמדן ע"י מסירה ונתינה ושקידה בהלימודים.

בברכה לחג פסח כשר ושמח

מ. שניאורסאהן

א

מצילום האגרת.

האברך שלום דובער: נעמאַנאָוו, פּאַריז.

במאמר יו"ד שבט תשי"ג: ד"ה באתי לגני פ"ו (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' פב).

יב. כאשר מדברים אודות חינוך הנוער — יש כאלו שהדברים אינם פועלים עליהם ("זיי דערנעמט דאָס ניט"), כיון שרגילים בכך, באמרם, שבכל דור ודור הי' חילוק בין אבות ובנים, בין "נערינו" ו"זקנינו", וא"כ מה החידוש בכך שהנוער מתקומם ומורד וכיו"ב — בסופו של דבר הם ירגעו, ויחזור להיות "עולם כמנהגו נוהג", ועד להפירוש ד"עולם" מלשון העלם⁶³ (והסתר), והיינו, שאין מה להרעיש אודות ההעלם וההסתר שהי' אתמול שצריך לבטלו כו', אלא יכול להיות "כמנהגו נוהג", כיון שנמשך כבר ריבוי שנים וריבוי דורות.

וגם כאשר מסבירים לו שאף פעם לא היתה כזו שעת הכושר, שהנוער לא רק מורד, אלא "בת קמה באמה וכלה בחמותה" ונערים פני זקנים ילבינו" (כמבואר בסוף מסכתא סוטה בנוגע לסימנים של עקבתא דמשיחא)⁶⁴, שמביישים את ההורים והזקנים וטענים נגדם: למה לא הענקתם לנו תוכן בחיים — אין זה פועל עליו, באמרו, מהיכי תיתי, זהו רק "קנקן חדש", סוג חדש של טענה, אבל טענה זו נובעת מאותה סיבה — שטבע הנוער שיש לו יותר אנרגי', ולכן צריך להתקומם ולמרוד, ולא נורא ("ס'איז ניט אַזוי גוואַלדיק").

וכאשר מראים לו שבמספר השנים האחרונות נאבדו רח"ל רבים מהנוער היהודי — שאפילו "נפש אחת מישראל" היא "עולם מלא"⁶⁵, ועאכו"כ כשמדובר לא רק אודות נפש אחת, אלא אודות עשיריות ומאות ואלפים — צריך ליכנס עמו בשקלא-וטריא וויכוח, ואח"כ אומר שאין לו פנאי; הוא אדם גדול, עסקן ציבורי ומנהיג, וצריך לילך ולהנהיג את כל הדור, המלוכה כולה והעולם כולו, ואין לו פנאי להתווכח ולהתפלפל בענינים שנחשבים אצלו ל"קטנוניים"!

יג. אבל יש נקודה שני', שגם בה מודגשת מסירת נפשו של בעל ההילולא, וגם היא בידי ביטוי במלוא הרעש ("מיט אַ גוואַלדיקן שטורעם") דוקא במספר השנים האחרונות:

כשם שבעל ההילולא עסק בלהט בהפצת היהדות בכלל, ובמיוחד ע"י עניני חינוך, לייסד מוסדות חינוך, ולשלוח מלמדים או מלמדות וכיו"ב, להביא "דבר ה'" זו התורה ומצוותי', ענין היהדות, בכל מקום שאפשר להגיע אליו, אם רק שמע שנמצא שם יהודי, ילד או זקן או בגיל העמידה וכו' — עסק בלהט גם בענינים של יהודי רוסיא.

(63) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ. (65) ב"ב יא, א. וש"נ.

(64) ראה גם תו"מ חנ"א ע' 344. וש"נ.

בכל משך ימי חיי, אפילו⁶⁶ לאחר שנסע כבר מעבר לגבול, היתה משאת חיי... עד לאופן של מסירת-נפש... לסייע להם, הן אלו שנשארו שם, ועאכו"כ לאלו שיצאו משם, בענינים של גשמיות, ועאכו"כ בענינים של רוחניות — שהרי אצל בניי ישנו הענין בהגברת הצורה על החומר והרוחניות על הגשמיות, כך, שכאשר מעמידים את הרוחניות שלו, אזי בדרך ממילא נעשית הגשמיות גם בסדר.

— לפעמים הגישה היא שצריך להתחיל מהגשמיות, ע"ד המסופר⁶⁷ אודות הבעש"ט, שקודם התגלותו, שאז הפיץ תורה בגלוי, התעסק כבר לשלוח שלוחים לעזור לבניי בפרנסתם (והתעסקות זו היתה בקנה מדה גדול, וגם עורר כו"כ לעסוק בזה), ועי"ז שהעמיד אותם בגשמיות, העמידו את עצמם ברוחניות. וענין זה תלוי בתקופה, במקום וזמן וכו'; אבל בכללות, הסדר אצל בניי הוא באופן של הגברת הרוח על הגשם והצורה על החומר, כך, שע"י הסיוע ברוחניות, נעשית בדרך ממילא העמידה גם בגשמיות.

יד. ובענין זה ניתוסף בימינו אלו דבר שאף אחד לא שיער:

יהודים אלו שבמשך יותר מיובל שנים היו מסוגרים מאחורי מחיצה מבלי יכולת לצאת, "אין יוצא ואין בא"⁶⁸ — נפתח השער והתחילו לצאת משם, ובאופן דמוסיף והולך.

וכאשר שואלים אותם מהי סיבת יציאתם משם — אין זה בגלל שמחפשים גשמיות, שפה או תרבות כו', ככל הענינים שנזכרו לעיל (ס"ח), שאינם שייכים לסוד קיומם של בניי הן בתור עם והן בתור יחידים; הם חיפשו רק דבר אחד — יהדות!...

חלק מהם — יודעים שזוהי משאת נפשם;

וגם אלו שאינם יודעים מהי יהדות, כיון שלא ראו זאת במשך יותר מיובל שנים [שנקרא עולם, כדאיתא במכילתא⁶⁹ על הפסוק "ועבדו לעולם"⁷⁰],

— וע"ד האמור לעיל (ס"ז) בנוגע לנוער שאינם יכולים לומר בפירוש שהם מחפשים יהדות, בגלל שלא קיבלו חינוך המתאים, עד"ז

66) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהתרגשות גדולה ובקול חנוק מבכי (המו"ז).
67) ראה "התמים" ח"ב ע' מד. וראה גם

תו"מ שם ע' 302. וש"נ.
"עולמו של לוי חמישים שנה".

ולכן אינו יכול לצמצם את עצמו באופן שיבוא לידי ביטוי בכמה תיבות מדודות ומוגבלות.

וזהו שמצינו בנוגע לניגונים של רבינו הזקן, שהניגון העיקרי — ניגון ד' הברות — הוא ניגון ללא תיבות, וכולל כל סדר ההשתלשלות באותו ניגון, שזה מורה על היותו למעלה מכל הניגונים⁹³.

וגם לאחר שנמצא כבר במעמד ומצב שלמעלה מהגבלות, עד שאינו יכול להתבטא בניגון בדיבור, כי אם בניגון ללא תיבות — הנה הניגון ללא תיבות גופא פועל בו עליו גדול יותר.

והענין בזה — שכיון שהנשמה קשורה עם הקב"ה, שהוא אין-סוף, יכולה גם הנשמה להתעלות תמיד בעילוי אחר עליו, ולכן, ככל שתגדל מעלת היציאה מההגבלה בהתחלת הניגון, מעלה אותו הניגון עצמו למעלה יותר.

כג. וכל זה נוגע לשליחותו של יהודי מידי יום ביומו לעשות כל התלוי בו לצאת מההגבלות ("מצרים") שלו — שאין לו להסתפק ביציאה מההגבלות סתם, אלא עליו לעשות זאת "ביד רמה" ובשמחה, ובאופן של שלימות, עד שאינו יכול להסתפק בדיבור סתם, אלא באופן של שירה שלמעלה ממדידה והגבלה של חיי היום יום, אפילו ע"י שירה עם תיבות, ומזה מגיע גם לשירה שלמעלה מתיבות (נוסף על האמור לעיל שאפילו בשירה עם תיבות ישנם תנועות ללא תיבות בין דיבור לדיבור).

וענין זה צריך להיות אצל כל אחד מישראל בתור פרט — כמו אצל כלל ישראל, כפי שהי' ביצי"מ: "אז ישיר משה", וכאמור, "שר לא נאמר אלא ישיר", שבשירה זו ישנם כבר "בכח" כל השירות שלאח"ז, עד לשירה שתהי' בגאולה העתידה עלי' נאמר⁹⁴ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — "שירו להוי' שיר חדש", כיון שתהי' גאולה שאין אחרי' גלות (כנ"ל ס"ה).

וכפי שאומר כל אחד מישראל בהגדה בחג הפסח בכל שנה: "ונודה לך שיר חדש", היינו, שאפילו כשנמצאים בגלות בחושך כפול ומכופל, בכחו של יהודי להעמיד את עצמו במעמד ומצב של "שירו להוי' שיר חדש" בתור פרט, ולאח"ז מצליחו הקב"ה להכריע את עצמו וכל העולם כולו לכף זכות⁹⁵, ולהביא את הגאולה האמיתית והשלימה

93) ראה לקו"ד שם. אג"ק אדמו"ר (94) מיכה ז, טו.
מוהרי"צ ח"ב ע' רח ואילך. וש"נ.

ומצב של הגבלה, אינו יכול להגיע לשירה; ומזה מובן, שכאשר ישנו ענין השירה, הרי זה סימן שהאדם יצא מהגבלות שלו.

ועוד זאת:

כשם שהיין יש לו השפעה על האדם לגלות מה שנמצא אצלו בהעלם, כן הוא גם בנוגע לענין השירה — שלאחרי שמתחיל לשיר (בגלל שכבר נתעלה מההגבלות שלו ויצא מ"מצרים"), הנה השירה עצמה מגלה אצלו חלק נוסף שנשמטו שהי' עד אז בהעלם, שגם הוא יבוא לידי גילוי.

כלומר: גם התחלת השירה היא כבר במעמד ומצב נעלה, שהרי אי אפשר להתחיל לשיר כל זמן שאינו נמצא במצב רוח מרומם, למעלה ממעמדו ומצבו הרגיל בימות החולין; ולאחרי כן, הנה השירה עצמה פועלת אצלו עילוי גדול גם לגבי המעמד ומצב שהביא אותו לענין השירה.

כב. ובפרטיות יותר — יש בשירה גופא כמה אופנים:

יש שירה בכלי ויש שירה בפה (כידוע ב' הדעות אם "עיקר שירה בפה" או "עיקר שירה בכלי"⁹²), והיינו, שגם בשירה בכלי בא ההעלם לידי גילוי, אבל רק באופן של מדידה והגבלה, שעל זה מורה ענין הכלי; ולמעלה מזה — שירה בפה, ללא כלי, למעלה ממדידה והגבלה.

ובשירה בפה גופא יש חילוק בין שיר עם תיבות, לניגון ללא תיבות. ובהקדמה — שאפילו שירה עם תיבות היא למעלה מאמירת התיבות עצמם ללא ניגון (כמבואר גם בשיחות של בעל ההילולא).

— ולהעיר גם מסיפורי החסידים שכאשר רבינו הזקן הי' עונה על שאלות בענינים שלכאורה הם במדידה והגבלה, הי' אומר זאת מתוך ניגון, ועד שיש חסידים שחוזרים את המענה יחד עם הניגון כפי ששמעו מאבותיהם וזקניהם. —

ונוסף לזה, גם בניגון עם תיבות, הנה בין התיבות יש גם תנועות ללא תיבות, וכמו בשיר הלויים בכיהמ"ק, שאף שהיו בו תיבות, הרי בין דיבור לדיבור, בין תיבה לתיבה, היו גם תנועות שאין בהם תיבות, כי אם שירה בלבד.

אך ישנו ניגון נעלה יותר — שלא שייך כלל שתהי' לו אחיזה בתיבות, והיינו, לפי שנמצא במעמד ומצב שלמעלה מכל מדידה והגבלה,

בנוגע להיוצאים מהמיצר ושבי' לחירות (בערך המיצר ושבי' שם), שלא היתה להם אפשרות (לאחרי כל הרצון הטוב, אפילו ע"י מסירת-נפש) להוודע מהי יהדות אמיתית —

הנה גם הם יודעים, שהחיים שהיו להם עד עתה הם רק חיים בחיצוניות, והי' חסר העיקר בחייהם ובמציאותם.

החיים שהיו להם עד עתה יכולים להיות טוב עבור שבעים האומות שנשארו שם, ואולי גם עבורם אין זה טוב... אבל עכ"פ בנוגע ליעקב, "הן עם לבדר ישכון"⁹¹, כפי שבנ"י היו תמיד עם בפני עצמו, בעל הנהגה וסוד-קיום בפני עצמם — הנה כל זמן שאין יהדות, חסר העיקר בחייהם ובמציאותם.

וכיון שכן, לא היתה אצלם נתינת-מקום לחשבונות על מה מוותרים ומה משאירים שם כו' — כיון שהי' ברור להם שחייבים להגיע למקום שבו יוכלו להתהלך בחופשיות ולחפש יהדות, ובאופן שתבוא אצלם בחיים בפועל, למטה מעשרה טפחים, ובמעשה הוא העיקר.

אמנם, לאחרי שיצאו משם, שנתבטלו המיצרים וההגבלות והגזירות כו' — עומדים הם וממתנינים בהשתוממות גדולה: חושבים אודות הגשמיות שלהם (גם לא במדה הדרושה), אבל בנוגע לרוחניות שלהם — אין פוצה פה ומצפצף!...

כל מה שעושים עבורם, אינו בערך לגבי הענין שבשכילו יצאו משם — לא כל הענינים החיצוניים, אלא רק העובדה שלפתע הרגישו שחסרה אצלם עצם מציאותם, שאין להם אפשרות לבטאותה בגלוי; ובצאתם לחפשי מכל אותם גזירות, מדידות והגבלות, אין מי שיעזור ויראה להם שזהו האל"ף וזהו הבי"ת של יהדות, ויעשה זאת מתוך הרגשה ש"ימים יוצרו ולו אחד בהם" (כנ"ל ס"א), שכל רגע שמפסידים הוא בבחי' עיוות שלא יוכל לתיקון!

הם ממתנינים שתהי' מהפיכה ביחס הציבור והיחיד, כשיראו שהנה יצאו משם רבים מבנ"י, כן ירבו, ועומדים ומבקשים שיתנו להם את הדבר שבגללו השאירו שם את הכל... ויצאו משם למקום שבו יצטרכו לבנות את חייהם מהתחלה, מאל"ף-בי"ת, מבלי לדעת מה יהי', וכל זה בגלל שהכריע אצלם הצמאון... ליהדות, ורצונם שישכירו להם ויתנו להם את האפשריות להיות חדורים ביהדות, תורה ומצוותי'.

ואעפ"כ, מתעסקים בכל הענינים שבעולם בכלל, וגם בכמה ענינים

כנוגע אליהם, שהם אמנם ענינים חשובים ונחוצים, אבל עדיין אין זה הדבר שבגללו יצאו משם!

הם הרסו את כל הבנין הממוסד של סדר החיים שהי' להם שם, כדי לצאת למקום שבו יוכלו להתנהג כרצונם, ללא מונע ומעכב; אבל הם צריכים מישהו שיראה להם את האל"ף ואת הבי"ת, כיון שלא היתה להם... אפשרות ללכת ל"חדר" של יהדות... ולידע מהי יהדות, וכיצד חיים זאת בפועל, בחיי היום-יום, בה"מעשה הוא העיקר", ותמורת זה, נותנים להם ענינים של מה-בכך, שהיו להם שם באופן טוב וקל יותר, ללא קשיים, ולא נותנים להם מה שנדרש להם בגלל ש"נפשם" בהם תתעטף..."

וגם כאן אירע רח"ל מה שאירע עם הנוער — שמצד זה שהתעסקו מסביבם בדברים רקים, או אפילו דברים חשובים, אבל לא מה שהם חיפשו, יש כבר כו"כ שנאבדו מיהדות, בגלל האכזבה והמרירות על שלא מצאו את הדבר שחיפשו, ובשבילו עזבו את כל מה שהי' להם שם, אלא שכאמור, בגלל שלא הי' להם "חדר" של יהדות, אינם יכולים להראות באצבע ולומר: זה מה שאנו רוצים!

והרי בענין זה לא שייך הטעם האמור כנוגע לנוער, שההתקוממות והמרירה היא דבר הרגיל, כך, שאין מה להתפעל מזה, ויכולים להמשיך את סדר חיי היום-יום כרגיל, ובלשון המדינה: "ביזנעס עס יוזשועל", זה משחק "גאָלף", זה קורא עיתון, וזה הולך ל"משרד", והעולה על כולנה — הוא מתעסק בהנהגת העולם כולו, להיותו גדול יותר מדי בשביל להתעסק עם "קטנות", כמו לסייע בחינוך, ולסייע להעמיד על הרגלים הרוחניים עשרות אלפי יהודים שיצאו משם.

טו. ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יעסקו בזה — ע"פ הוראות בעל ההילולא — עד כדי מסירת-נפש,

ולא מס"נ מתוך בכי... מדוע צריך למסור נפשו... אלא אדרבה — מתוך שמחה וטוב לבב... בגלל שהקב"ה הזמין לו שעת הכושר שלא היתה מעולם: בתור יחיד יכול לפעול דבר גדול — להציל ולהחיות עשרות אלפי יהודים מבוגרים שמבקשים שיצילו אותם, ולעזור להם לעמוד על רגליהם הרוחניים, באופן שמכאן ולהבא עכ"פ ילכו בדרך החיים, ש"היא חיינו ואורך ימינו"⁵⁹, ומצד זה עליו להיות בשמחה ובטוב

(72) תהלים קז, ה. (73) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנ"ד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא. ע' תתנח ואילך.

הנשמה שאינה יכולה לבוא לידי ביטוי באותיות ותיבות מוגבלים, ולכן אין לה ברירה אחרת, ומוכרחת לבטא את רגשותי ע"י שירה.

[ובזה יש מעלה אפילו לגבי ענין שבא לידי ביטוי (לא באותיות ותיבות, אלא) במעשה, כמו ע"י נשיקה או ריקוד — כי, גם כאשר אצלו הרי זה באופן שלמעלה מהתבטאות באותיות ותיבות, הרי כשיש צורך בהשפעה על הזולת, יתכן שלא תועיל הנשיקה או הריקוד, שהרי יכול להיות שהזולת אינו רואה זאת, כיון שמביט לצד אחר (ומה גם שיש מציאות שמנשק את עצמו, או שמנשק דבר דומם, כפי שמצינו כמה סיפורים בתורה — בזהר ובכ"מ⁸⁹); משא"כ בשירה שנשמעת גם אצל הזולת].

כא. וזהו שאמרו רז"ל⁹⁰ "אין אומרים שירה אלא על היין", "המשמח אלקים ואנשים"⁹¹:

כנוגע לענין השמחה — רואים שכאשר אדם נמצא בשמחה, אזי מתגלים אצלו ענינים כאלו שמקודם לכן לא ידעו שישנם אצלו, כיון שהיו בהעלם.

וכיון ש"יין" הוא "המשמח .. אנשים" ומגלה אצלם דברים נעלמים, בהכרח לומר שגם ביין עצמו ישנו ענין זה (שהרי אין בעולם דבר שהוא במקרה) — כי, יין אינו כמו מים שנמצאים בעולם כפי שהם, שהרי יין אינו נמצא בעולם כמו שהוא, אלא ישנם ענבים שבתוכם ישנו יין, אבל היין הוא בהעלם [שלכן דינם של ענבים — כנוגע לברכה וכיו"ב — הוא כמו מאכל, ולא כמו משקה], והיינו, שכל ענין היין הוא שדבר שבהעלם בא לידי גילוי; ולכן כאשר האדם שותה יין, נעשה גם אצלו כן — שהענינים שבהעלם באים לידי גילוי.

ולכן "אין אומרים שירה אלא על היין" — כי, כל זמן שאין יין שעל ידו מתגלה באדם חלק הנשמה שאינו בגלוי בשכלו ודיבורו, שזהו החלק הנסתר של הנשמה, שזהו עיקר הנשמה, אין עדיין ענין השירה (כי אם דיבור מתון); ורק כשישנו ענין היין, שאז מתגלה אצלו ההעלם שבתוכו — הרי זה בא לידי ביטוי בענין השירה.

וזהו מה שמסביר בעל ההילולא, שכל זמן שאדם עומד במעמד

(89) ראה — לדוגמא — כתובות קיב, (90) ברכות לה, א. וש"נ. סע"א. רמב"ם ה' מלכים פ"ה ה"י. זהר ח"א (91) ס' שופטים ט, יג. ד, א. ח"ג קסו, ב. קסח, א.

כללות התורה כולה"ן, ועד שכלולים בתיבה הראשונה שבדיבור הראשון — "אנכי", ועד להתכללות בראש תיבת "אנכי" — באות אל"ף, שלכן מסרו יהודים נפשם שלימוד אל"ף-בי"ת של ילדי ישראל יתחיל מ"קמץ אל"ף אָ", כיון שזוהי ההכנה שיהי' אצלם ה"קמץ אל"ף אָ" של "אנכי הוי' אלקיך"⁸⁵.

וכיון שמצינו ביצ"מ ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה" (כנ"ל סי"ח), הרי מובן, שהקב"ה דורש מיהודי, ובמילא נותן לו כח, שיגיעתו עם עצמו לצאת מהמצרים וגבולים שלו תהי' בשמחה ובטוב לבב, ו"ביד רמה".

וענין זה בא לידי ביטוי בענין השירה — כפי שרואים שכאשר יצי"מ היתה בשלימותה, בשביעי של פסח, שהרי עד אז הי' תוקף במצרים, ורק אז נתבטל כל הענין דמצרים באופן ש"אחד מהם לא נותר"⁸⁶, ונעשית יצי"מ בשלימותה, התבטא הדבר בענין השירה — "אז ישיר משה ובני ישראל"⁸⁷.

והרי על זה איתא בגמרא במסכת סנהדרין⁸⁷: "שר לא נאמר אלא ישיר", לשון עתיד, בתחיית המתים.

ובינתיים, בשעה שישנו אצל יהודי הענין של יצי"מ בכל יום, הרי זה צ"ל באופן שיוצא "ביד רמה", וכאמור לעיל (סט"ו) שהמס"נ אינה באופן שנאנח על כך שצריך למסור נפשו, אלא אדרבה: בשמחה ובטוב לבב, ששמח מזה שיש לו הזדמנות למסור נפשו עבור דבר טוב; ולא די שאומר זאת בדיבור, אלא הדבר צריך להתבטא גם בשירה, שכן, כיצד יודעים שנשתיים הענין דמצרים — כשישנו הענין ד"ישיר".

כ. ובפרטיות יותר:

בעל ההילולא מבאר בכמה שיחות⁸⁸, שישנה דרגת הנשמה כפי שהיא כבר מלובשת בשכל, שהוא מדוד ומוגבל, ויכול לבוא לידי ביטוי באותיות ותיבות, שמצדה יש בכחו לכתוב אודות ענין מסויים, לדבר ולצעוק, ולשמוח על זה, אבל עדיין אין זה חודר אותו לגמרי, כיון שישנה עיקר הנשמה שלמעלה מהתלבשות בשכל, שלכן אינה יכולה לבוא לידי ביטוי באותיות ותיבות.

וזוהי המעלה בענין השירה — שבה מתבטאת כל הנשמה ועיקר

85) ראה גם תו"מ חל"ח ע' 273. וש"נ.
86) תהלים קו, יא.
87) צא, ב. מכילתא ופרש"י עה"פ.
88) ראה לקו"ד ח"א קב, א ואל"ך. סה"ש
תרצ"ז ע' 221. תש"ב ע' 122. תש"ח ע' 180.
תש"ט ע' 299.

לבב, שהקב"ה נתן לו את האפשרות להיות השליח שלו לעסוק בענין זה.

וברור הדבר, שעיי"ז הנה גם אלו שלפי שעה נאבדו בהגשמות או בדרכים עקלקלות ברוחניות, שהסירו אותם רח"ל מהדרך שבשבילה יצאו משם — ישובו גם הם וימצאו את דרכם בחיים, דרך המלך, מלכו של עולם, כך, שיעמידו את כל אחד מהם להיות "צבאות ה'", שזהו רצונם האמיתי.

טז. ובענין זה צריכה להיות החלטת כל אחד ואחת — כיון שהנשים יכולות לפעול בענין זה עוד יותר מאשר האנשים:

העמדת הבית בכל מקום היא ע"י האשה, "עקרת הבית"⁷³, ועאכו"כ כשבאים למקום חדש, לאחר שהרסו את כל סדר החיים שניהלו יותר מיובל שנים, וצריכים להתחיל לבנות הן עניני פרנסה הן עניני חיים — הנה בעניני פרנסה עוסק בעיקר הבעל, ואילו באשה תלוי' הנהגת הבית;

וגם בנוגע להנהגת הבעל — מסבירה האשה, שאע"פ שבהיותם מעבר השני של המחיצה לא היתה ברירה והוכרחו להסתפק בנוגע ליהדות באופן שאפילו עם מסירת-נפש לא היו יכולים להגיע למעלה יותר, הנה כשנמצאים עתה במעמד ומצב שהסירו את הגזירות וההגבלות, ביכלתה להעמיד את הבית באופן שיהי' בית יהודי בכל הפרטים.

וכאשר עקרת הבית מחליטה כך — נעשה כן בפועל, וכאמור לעיל (סי"ג), ע"י הרוחניות נמשכת ברכת ה' גם בגשמות.

יז. ועוד זאת, שענין זה ישפיע מיד גם על אלו שנמצאים עדיין שם:

עכשיו אין מחיצה המפסקת, כך, שכל ענין שנעשה בפניה אחת, יודעים אודותיו בכל קצוי תבל.

ובכן: יש יהודים שנמצאים לפי שעה בצד השני של המחיצה, והם שואלים ומבררים מה נעשה עם קרוביהם וידידיהם ומכריהם שיצאו משם, האם אכן מצאו מה שחיפשו — "הם חיינו ואורך ימינו", האם עזרו להם בכך, והאם הם הולכים "מחיל אל חיל"⁷⁴ בחינוך עצמם ובחינוך הבנים והבנות.

וכיון שכן, צריך להזהר שלא יהי' מקום לומר: מהי טענתכם שאתם מחפשים יהדות — הנה פלוני בן פלוני שיצא לחירות, ונעשה פחות דתי, רח"ל, מכמו שהי' במוסקבה, לנינגרד, אודסה או קיוב! ...!

ולאידך גיסא:

כאשר תגיע ידיעה למוסקבה או ללנינגרד או לפינה נדחת בגרוזיא ובוכרה, שפלוגי בן פלוגי, חבר טוב ומכיר שלו, יצא מן המיצר והשבי, ומיד נעשה אצלו בית יהודי, עם חינוך הבנים והבנות כדבעי ב"חדר" וב"ישיבה", לבנים, בסדר הלימוד שלהם, ולבנות בסדר הלימוד שלהן, ובודאי מתוך שמירת שבת, אכילת כשרות, טהרת המשפחה ושמירת כל המצוות שחייבים בהם — הרי זה יפעל פתיחת הדלת עבור אלו שנמצאים שם, ויחזק את טענתם שגם הם צריכים לצאת משם, ויתבטלו שאר מחיצות וגדרים והגבלות שעדיין נשארו שם.

כשתגיע ידיעה מכל אחד ואחת מאלו ששיחררו משם, שרואים בפועל את התוצאה מזה בחיי יום-יום וב"מעשה הוא העיקר" — הרי זה יוסיף תוקף אצל אלו שעדיין נמצאים שם, שידרשו את היציאה משם בתוקף המתאים, ובודאי יתנו להם היתרי-יציאה לצאת משם,

— כפי שרואים בפועל, שכאשר מבקשים מתוך תקיפות, הרי זה עוזר! "הפגנות", לא עזרו בעבר, ולא עוזרים גם עכשיו; הלואי יתבטל ההיזק שגרמו ההפגנות! מה שכן עזר — הרי זה התוקף של אותם יהודים שביקשו לצאת משם, ולא בגלל שמחפשים שפה או תרבות וכל הענינים שבעולם, אלא כפי שאמרו בפשטות: בתור יהודי, רצוני שתהי לי אפשרות להיות כמו יהודי! וזה מה שפעל, כיון שראו שמתכוין לכך באמת, ולא יוכלו להיפטר ממנו —

ואכן יצאו משם — כלשון הכתוב⁶²: "בנערנו ובזקנינו גוי בבנינו ובבנותינו" — כיון ששם אין חילוק בין "נערינו" ל"זקנינו" בנוגע ליהדות, כיון שלאף אחד מהם לא היתה הזדמנות לקבל חינוך של "חדר", "ישיבה" או בית-ספר דתי לבנות, וגם מסירת-נפש לא היתה מועילה! — לכל היותר היו יכולים לחנך ביחידות, ב"מרתף"... אבל העילוי שניתוסף ע"י "דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים"⁷⁵ וכו', לא הי' שם במציאות.

וזהו גם נתינת כח עבור העולים חדשים שבאו משם, שטוענים, שלכל לראש צריכים להסתדר בפרנסה גשמית, ולאח"ז יוכלו לחשוב אודות ענין הרוחניות, שהרי הנשמה זקוקה לגוף שעל ידו תוכל לפעול בעולם — בידעו שאין זה רק ענינו הפרטי, שהרי מסתכלים עליו הן אלו שנותנים את היתרי היציאה ממדינה ההיא, והן אלו שצריכים להגיש

(75) אבות פ"ו מ"ו.

(74) תהלים פד, ח.

בקשה להיתר יציאה, למרות שיודעים שבגלל זה יפטרו אותם ממישרתם, ויציקו להם, ויצטרכו להשאיר שם את הכל, ולהתחיל לאח"ז חיים חדשים מאל"ף, מן המסד ועד הטפחות.

יח. ויה"ר שיתאחדו כולם יחד עי"ז ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"⁷⁶, ובדרכי נועם ובדרכי שלום,

וכפי שבעל ההילולא הראה את הדרך — שע"י מס"ג מבטלים את חשכת הגלות באופן שלא זקוקים עוד לענין של מס"ג, ויכולים לפעול בדרך הטבע שתהי' דרך המלך, מלכו של עולם, זה הקב"ה — לחיות את חיי היום-יום בדרך התורה והמצוה, ולהכין את עצמו ואת העולם — "לתקן עולם במלכות שדי"⁷⁷.

ובקרוב ממש פועלים שיהי' סוף הגלות, אתחלתא דגאולה וגאולה בשלימותה, תיכף ומיד, ובלשון הרמב"ם⁷⁸: "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה... ומיד הן נגאלין", בשמחה ובטוב לבב, ו"ביד רמה".

* * *

יט. דובר לעיל שבחייו של כל אחד מישראל צריך להיות הענין של יציאת מצרים, כמ"ש רבינו הזקן⁷⁹: "בכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים", היינו, שביום זה צריך לצאת מהגבלות של יום זה, ולהעמיד את עצמו למעלה מהגבלות אלו.

וסיפור התורה אודות יצי"מ אצל כל עם ישראל בפעם הראשונה — צריך להשתקף ב"יציאת מצרים" של כל אחד מישראל בחייו היום-יומיים בכל יום בפני עצמו.

וע"ד ש"התורה כללות ופרטות ניתנה"⁸⁰, וכל מצוה כלולה מכל המצוות⁸¹, ועד שכל תרי"ג מצוות כלולים בעשה"ד (כנ"ל מפירוש רש"י⁴⁹), ויתירה מזה — כמאמר הבעש"ט⁸² שכולם כלולים בדיבור הראשון — "אנכי ה' אלקיך"⁴⁸ [וכדברי רבינו הזקן⁸³ ש"שני דברות הראשונים אנכי ולא יהי' לך הם כללות כל התורה כולה, כי דיבור אנכי כולל כל רמ"ח מצוות עשה, ולא יהי' לך כולל כל סס"ה מצוות לא תעשה, ולכן שמענו אנכי ולא יהי' לך לבד מפי הגבורה⁸⁴, מפני שהם

(76) בשלח יד, ח.

(77) נוסח התפלה — "וע"כ נקוה לך".

(78) ה' תשובה פ"ז ה"ה.

(79) תניא רפמ"ז.

(80) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ.

(81) ראה תר"מ שם ס"ע 220. וש"נ.

(82) ראה בן פורת יוסף כג, ד. וראה גם

תר"מ חמ"ב ריש ע' 110. וש"נ.

(83) תניא רפ"כ.

(84) מכות כד, רע"א. וש"נ.